

утверджувати найголовніші цінності людини, забезпечувати всебічний захист і охорону наданих прав через відповідні конституційно-правові механізми.

Список використаних джерел:

1. Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2018. 96 с;
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 04.11.1950 року з Протоколами. URL:http://www.echr.coe.int/Documents/convention_ukr.pdf (дата звернення: 31.10.2023);
3. URL:<http://pgp-journal.kiev.ua/archive/2020/10/34.pdf>;
4. Ільченко І. М. Імплементация Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод та прецедентного права Європейського суду з прав людини: міжнародно-правовий аналіз практики держав. Науковий вісник дипломатичної академії України. 2009. Випуск 15. С. 311-318;
5. Конституційне право України : підручник / за ред. Погорілка В. Ф. Київ, 1999. С. 218-237;
6. Антонович М. М. Співвідношення міжнародних та внутрішньодержавних механізмів забезпечення прав людини. Наукові записки НаУКМА. Том 18. Київ, 2000;
7. Тлумачення та застосування Конвенції про захист прав людини й основоположних свобод Європейським судом з прав людини та судами України / М.В. Мазур, С.Р. Тагієв, А.С. Беніцький, В.В. Кострицький ; відп. ред. канд. іст. наук, доц. В.М. Карпунов. Луганськ: РВВ ЛДУВС, 2006. 600 с;
8. URL:<https://lawyersunion.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/Deklaratsiya-prav-lyudyny.pdf>.

*Дяченко Тимофій Олександрович,
студент 2 курсу, група 201 ННІ
№1, Національна академія
внутрішніх справ*

Науковий керівник:

*Чижов Денис Анатолійович,
доцент кафедри конституційного
права та прав людини Національна
академія внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент*

ЗАХИСТ ПРАВ ДИТИНИ В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ ТА ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ

Відповідно до Конвенції про права дитини, яка була ратифікована Постановою ВРУ № 789-ХІІ від 27.02.91 року, «дитиною є кожна людська істота до досягнення 18-річного віку» [3]. На нашу думку, права дитини можна визначити як систему можливостей дитини, що стосуються її гармонійного розвитку і росту в певних соціальних, економічних і духовних умовах, що

відповідають вимогам часу і простору. Цікавим також є поняття свобод дитини. Отже, права, свободи дитини є досить близькими поняттями, проте їхнє розмежування дає змогу краще висвітлити питання. Свободи дитини – це законодавчо закріплена та гарантована система можливостей дитини реалізовувати особисті потреби та інтереси, зумовлені її віковими особливостями фізичного, інтелектуального, культурного розвитку. Законний інтерес дитини, згідно з існуючою правовою доктриною, – це інтерес, який охороняється державою та суспільством. Своєю чергою під захистом прав дитини можна розуміти комплексну систему заходів, що застосовуються для забезпечення вільної та належної реалізації її суб'єктивних прав, що включає судовий захист, законодавчі, економічні, організаційно-технічні та інші засоби та заходи, а також самозахист цивільних прав. В умовах збройного конфлікту права та свободи дитини зазнають численних порушень, що мають особливі суспільно небезпечні наслідки. Проблема захисту прав неповнолітніх потребує вирішення на рівні як міжнародного права, так і національного. Світова спільнота підтвердила бажання захистити права неповнолітніх. Результатом цього стали такі документи, як Женевська декларація прав дитини (1924 р.), Декларація прав дитини (1959 р.), Декларація про захист жінок та дітей у надзвичайних обставинах та під час збройних конфліктів (1978 р.), Конвенція про права дитини (1989 р.).

Отже, першим міжнародним документом, який окреслив проблему прав неповнолітніх, була Женевська декларація 1923 р. [1]. Уперше в історії людства було сформульовано право дитини на створення умов, що забезпечують її нормальний фізичний і психічний розвиток. Однак цей документ мав лише декларативний характер, і тому реальний правовий захист був можливий через створення норм національного права на основі прийняття державами міжнародних договорів. Першим таким документом стала Загальна декларація прав людини, прийнята 10 грудня 1948 р. Генеральною Асамблеєю ООН. Саме в ній були зафіксовані основи захисту прав дітей. 20 листопада 1989 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла та відкрила для підписання Конвенцію про права дитини (резолюція A/44/736), яка 27 лютого 1991 р. була ратифікована нашою державою. Цей найбільш послідовний та вичерпний документ про права дитини не тільки визначає політичні, економічні, соціальні, культурні права дітей до 18 років, але й проголошує право дитини на її захист та обов'язковість створення для цього необхідних умов.

Ратифікувавши Конвенцію, держави (в тому числі й Україна) взяли на себе обов'язок захищати дітей від дискримінації, сексуальної, комерційної експлуатації, насильства й особливо піклуватися про дітей-сиріт та біженців. З моменту проголошення незалежності Україна від чутно просунулася у справі вдосконалення нормативно-правової бази, покликаної забезпечити виконання положень Конвенції ООН про права дитини. Дійсно, сьогодні в Україні діє розгалужена система нормативно-правових актів, які безпосередньо закріплюють юридичний механізм забезпечення, охорони та захисту прав дитини в Україні. Слід зазначити, що вказаний механізм в цілому відповідає

міжнародним стандартам у сфері прав дитини, що закріплені у відповідних конвенціях.

Конституція, зокрема, проголошує рівність прав дітей (статті 24, 52), охорону дитинства (ст. 51), заборону насильства над дитиною та її експлуатації (ст. 52), право на життя (ст. 27), захист та допомогу держави дитині, позбавленій сімейного оточення (ст. 52), право на освіту (ст. 53) [5]. Основні положення Конвенції знайшли відображення і в Законі України «Про охорону дитинства» від 7 березня 2001 р., який визначає охорону дитинства в Україні як стратегічний загальнонаціональний пріоритет, і з метою забезпечення реалізації прав дитини на життя, охорони здоров'я, освіти, соціального захисту та всебічного розвитку встановлює основні засади державної політики у цій сфері. Крім того, права дитини виділені окремими статтями Сімейного, Цивільного, Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України, а також регулюються такими законами, як «Про оздоровлення та відпочинок дітей», «Про попередження насильства в сім'ї», «Про соціальну роботу з сім'ями, дітьми та молоддю» тощо. Різні державні інституції та міністерства покликані відповідати за дотримання прав дитини в Україні. Багато зусиль також докладають громадські організації, які працюють у сфері захисту прав дитини, щоб кожна дитина почувала себе повноцінним членом суспільства.

В Україні зараз існує понад 400 громадських організацій, які працюють для дітей і разом із дітьми. Окрім того, в Україні діють інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини та інститут Уповноваженого Президента України з прав дитини. В 2013 році Україна вперше стала членом Європейської мережі омбудсменів з прав дітей (ENOC). Історія вчить, що в часи серйозних соціальних потрясінь найбільше страждають діти. Це стосується і сьогоденної ситуації в Україні. Швидке реформування суспільства, загострення проблем зайнятості, різке падіння життєвого рівня більшої частини населення, негативні сторони суцільної комерціалізації, екологічне неблагополуччя – далеко не повний перелік чинників, що згубно позначаються на дітях.

Крім вище перелічених факторів, що впливають на стан захисту прав дитини, не можна оминати увагою і ситуацію, що склалася на Сході України. Військові дії тільки посилюють і без того складне становище з правами дітей в Україні. Будь-яка форма участі дітей у збройних конфліктах є абсолютно неприпустимою як з гуманістичних міркувань, так і з огляду на міжнародне та національне право.

Незахищеність прав та свобод дітей при збройному конфлікті на Сході України – новий, суттєвий виклик для України. Часто діти гинуть не лише внаслідок боїв, а й через недоїдання та хвороби, спричинені або загострені конфліктом. Діти утримуються як заручники, піддані сексуальній експлуатації. Особливо вражає той факт, що діти часто беруть участь у конфліктах в якості солдатів. Залучення дітей у збройні сили й угруповання може призвести до багатьох негативних наслідків, серед яких фізичні та

психологічні травми. Це негативно впливає на дітей і в момент збройного конфлікту, і в їхньому подальшому дорослому житті та є потенційною загрозою виникнення нових конфліктів у майбутньому. Що й казати про рівень освіти та медичного обслуговування в умовах війни чи збройного конфлікту.

Основними міжнародними актами, що регулюють питання забезпечення та захисту прав дітей в умовах збройного конфлікту є: Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі дітей у збройних конфліктах (ратифікований Україною 23.06.2004 р.), Римський статут Міжнародного кримінального суду (підписаний від імені України 20.01.2000 р.), Конвенція міжнародної організації праці №182 про заборону та негайні заходи щодо ліквідації найгірших форм дитячої праці (ратифікована Україною 05.10.2000 р.), 17 Резолюцій Ради безпеки ООН (приймалися з 1999 р), остання S/RES/2143 (2014) – видана 07.03.2014 р. та стосується захисту та реабілітації дітей, яких зачіпає військовий конфлікт; Паризькі зобов'язання щодо захисту дітей від незаконного вербування чи використання збройними силами або озброєними групами; Паризькі принципи та керівні вказівки щодо дітей, пов'язаних зі збройними силами чи озброєними угрупованнями (підписані Україною у 2007 році) [6].

Список використаних джерел:

1. Женевские конвенции от 12 августа 1949 года (995_151, 995_152, 995_153, 995_154) и Дополнительные протоколы (995_199, 995_200) к ним. – 2-е изд., испр. – М.: Международный Комитет Красного Креста, 2001. – 344 с. – С. 149-331.
2. Декларація прав дитини від 20 листопада 1959 року URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_384
3. Конвенція про права дитини (995_021) // Зібрання чинних міжнародних договорів України. 1990. № 1. С. 205.
4. Факультативний протокол до Конвенції про права дитини щодо участі у збройних конфліктах від 01 січня 2000 року URL: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_795
5. Конституція України: прийнята на п'ятій сесії Верховної Ради України 28 червня 1996 р. (зі змінами) // База даних «Законодавство України» / ВР України URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>
6. Захист прав дитини в умовах збройного конфлікту URL: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&ved=2ahUKEwjdiPjIk6WCAxXWFxAIHQ9ADT8QFnoECCEQAQ&url=https%3A%2F%2Flibrary.krok.edu.ua%2Fmedia%2Flibrary%2Fcategory%2Fstatti%2Fkryvoviaz_0003.pdf&usq=AOvVaw2JciBSC5FYypF9iuElaqo2&opi=89978449